

« A LA RECHERCHE DU TEMPS PERDU »

*De eerste bewoners van het Prins Hendrikpark
Door Gerard Hoogendijk*

Het Prins Hendrikpark

De ontwikkeling van Bussum van besloten heidedorp naar forensengemeente begint in 1874. In dat jaar komt de Oosterspoorweg van Amsterdam naar Amersfoort gereed met een tussenstation voor Naarden en Bussum. Wat beweegt de stedelingen om naar het Gooi te trekken? Het wonen in Amsterdam rond 1900 heeft zo zijn bezwaren: vervuilde en stinkende grachten, ongezonde stadslucht en tuberculose, slecht drinkwater en uitbraken van cholera, dure bouwgrond, verwaarloosde woonwijken. Het Gooi staat in 1900 bekend om zijn bossen en heidevlakten, gezonde buitenlucht en goedkope bouwgrond. In 1899 koopt de Gooise Bouwgronden Maatschappij de drassige weidegrond voor het NS Station Naarden-Bussum. Zij dempt de drie ontzandingsloten en verhoogt het toekomstig bouwterrein met zestig centimeter zand. Stadsarchitect J.F. Everts ontwerpt het lanenpatroon van de nieuwe villawijk, die de naam krijgt van de prins-gemaal van de jonge koningin Wilhelmina, Prins Hendrik. De lanen zijn niet recht maar gebogen "zodat de voetganger, al wandelend door het park, telkenmale verrast wordt door nieuwe gezichtspunten". Een prettig bijverschijnsel is dat een klein park dan toch groot lijkt.

Vanaf 1903 begint de bouw van de eerste villa's in deze wijk "op stand". In de koopakten neemt de N.V. Gooische Bouwgrondmaatschappij de volgende bepalingen op: "...dat op het verkochte nimmer zullen worden gevestigd of gesticht hotels, koffiehuisen, fabrieken, arbeiderswoningen, boerderijen, mestvaalten, varkenshokken of dergelijke opstallen, noch iets waardoor de omtrek zoude kunnen worden ontsierd..."

Wat is de historische achtergrond waar tegen de ontwikkeling van de huizenbouw en het leven van de eerste bewoners van het Prins Hendrikpark zich afspeelt?

In de eerste vijftig jaar van het bestaan van het PHPark bloeit de Nederlandse economie. Nederland is een koloniale mogendheid met zijn "Gordel van Smaragd", Nederlands Oost-Indië. De koloniale "ethische politiek" leidt tot verbetering van het onderwijs, de gezondheidszorg, de infrastructuur, de communicatiemiddelen, het kredietwezen en de landbouw in "onze Oost". Tot omstreeks 1920 profiteert de Nederlandse economie meer van de kolonie dan ze ooit gedaan heeft. Nederlands Oost-Indië schept nieuwe kansen voor ondernemers en ambtenaren. De vrolijke, optimistische twintiger jaren waarin elke investering en aandeel tot winst leidt, eindigt met de "big crash" in 1929. Plotseling slaat de armoede toe. Het bouwen van grote, chique villa's met ruime tuinen is voorbij. De bouwpercelen worden gehalveerd. Een kwakkelende economie met veel werkloosheid is tekenend voor de dertiger jaren. Het leidt tot radicalisering in de politiek, naar rechts en naar links. In mei 1940 wordt Nederland door Duitsland bezet en in februari 1942 bezet Japan Nederlands-Indië. In Nederland begint de vervolging van joden, zigeuners, homo's en een ieder die zich tegen het "derde rijk" verzet. In Nederlands-Indië worden alle Nederlanders geïnterneerd in kampen. Mannen worden ingezet voor dwangarbeid aan de Birmaspoorlijn. Na 1945 begint de wederopbouw van Nederland. Er is een groot tekort aan woningen. De bewoners van ruime villa's kunnen verplicht worden woningzoekenden onderdak te verlenen. In Nederlands-Indië is het herstel van de oude verhoudingen onmogelijk. Indonesië voor de Indonesiërs; blanken ga naar huis! Eind 1949 is de soevereiniteitsoverdracht en in 1950 worden alle koloniale bezittingen in Indonesië genationaliseerd. De oude koloniale handel verplaatst zich van Amsterdam naar Hamburg. Vele Bussumse families verliezen hun koloniaal bezit en hun bron van inkomsten.

Restocklaan 7. de woning

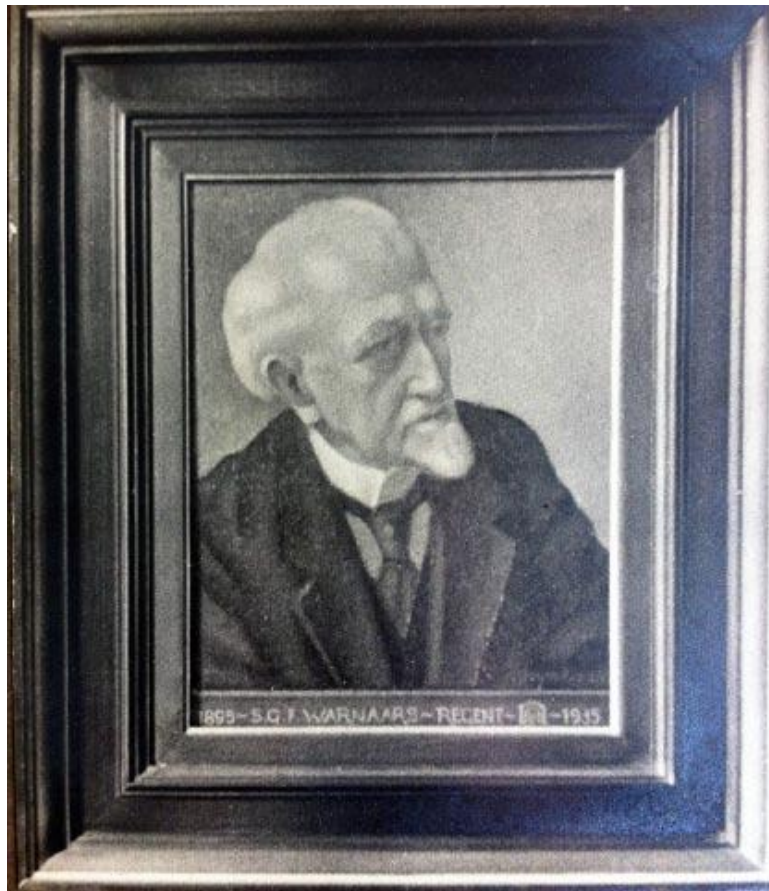
In 1913 is deze villa gebouwd als woning voor de oude dag van het echtpaar Warnars - Herderscheê uit Amsterdam. Het meest opvallende aan de villa is dat het twee intern gescheiden woningen bevat: één voor het echtpaar en één voor het huishoudelijk personeel. De voordeur, vestibule, herenkamer, voor- en achterkamer en suite en de daarboven gelegen drie slaapkamers, de badkamer en het centrale trappenhuis zijn voor de hoofdbewoners, in totaal driekwart van het huis. De rest is voor het dienstdoend personeel, met eigen trappenhuis, dienstgangen, eigen toilet, de keuken, de voorraadkamer en drie kamertjes om in te wonen en te slapen en een balkon op het westen.

Er is glas-in-lood in de bovenlichten van voor- en achterkamer, herenkamer en in de schuifdeuren met glas-in-lood tussen voor- en achterkamer. De schuifdeuren bevatten een verrassing: de ene schuifdeur bevat het portret van een oude man die vrolijk een glas bier heft in de richting van een glimlachende vrouw met bloemenkrans in het haar op de andere schuifdeur.

Rond het huis een ruime tuin. Achter het huis een kolenschuur, een mattenkloprek en tuinschuur, afgeschermd door een haag van sierstruiken. Het huis heeft/had negen schouwen en drie schoorstenen.

Opmerkelijk is de gerichtheid op licht en lucht: hoge ramen met bovenlichten, drie paar franse deuren naar de tuin vanuit de voorkamer, de achterkamer en de herenkamer. Haast alle ramen kunnen/konden geopend worden. Laat het licht en de frisse lucht van het Gooi binnenkomen! Vaarwel bedompt Amsterdam! Leve het gezonde buitenleven!

De eerste bewoners

De opdrachtgever en eerste bewoner van de villa aan de Rostocklaan 7 is Samuel Georg Ferdinand Warnars. Hij is geboren in Amsterdam op 7 november 1853. Zijn roepnaam is Ferd, maar let op, gebruik deze naam niet. Deze roepnaam wordt enkel gebruikt "en familie". Het is 1913. De samenleving is nog opgedeeld in twee gescheiden groepen die zich onderscheiden door het dragen van een hoed of van een pet. Een Heer van stand, dus met hoed, spreek je aan met Mijnheer. Wie een pet draagt mag je op straat aanspreken met Ferd. Hier is geen sprake van persoonlijke arrogantie. De standensamenleving is nog een "natuurlijke" vanzelfsprekendheid.

De familie Warnars is afkomstig uit Almelo waar ze een textielhandel drijven.

De vader van Ferd Warnars is Johannes Henricus Warnars. In de eerste helft van de negentiende eeuw trekt hij naar Amsterdam en rond 1861 betreft hij een "Koopmanshuis" op de Oudezijds Voorburgwal 101. Het voorhuis dient voor zaken: groothandel in linnen en damast, kousen, sokken en wollen artikelen. In het achterhuis, uitkomend op de Oudezijds Achterburgwal nr 78a, leeft het gezin. Samen met De Clercq begint J H Warnars hier een bedrijf dat opereert als assurantiebezorger op de Amsterdamse Assurantiebeurs. Hij wordt opgenomen in de Doopsgezinde kring van Amsterdam en neemt het Regentschap op zich van het Weeshuis "De Oranjeappel" en het "Rozenhofje" en verzorgt de Administratie van het "Falckshuis" (1880-1893). (Als je meer wilt weten over deze drie nog bestaande instituten, zie op het internet.) Hij is Officier van de Schutterij. Na het overlijden van Johannes Henricus zetten zijn zonen, o.a. Ferd, het bedrijf voort in de firma Wijtman, de Clercq en Warnars. De firma is gespecialiseerd in Brand, Ongevallen en Transport verzekeringen. Wat verzekert de firma zoal rond 1900: brand: een woningbouwbedrijf in Haarlem, de verffabriek Ripolin, die verf produceert voor de Hilversumse weverijen (1915 –1916); transport: transport van scheepsladingen van Nederlands Indië naar Amsterdam en visa versa, zoals 8 fusten cognac, de lading van 1500 zakken koffie per stoomschip "Soerakarta" van Padang naar Rotterdam/Amsterdam (dure polis, groot risico, duikboten 1916).

Na het overlijden van J H Warnars neemt zijn zoon S G F Warnars (Ferd) de Regentschappen over van drie doopsgezinde instellingen:

het Rozenhofje, op de Rozengracht 149, met 24 woningen voor bejaarden

de Oranjeappel, weeshuis, opgericht in 1675, gelegen op de Herengracht nr. 346 en in 1929 verhuisd naar de Jacobus Pennweg 12a te Hilversum. In dit weeshuis van de doopsgezinde collegianten is Aagje Deken opgegroeid van haar 4^e tot haar 25^e jaar. Zij prees het pedagogisch klimaat waarin zij leerde zelfstandig te denken en tot volwassenheid te komen.

Stichting het Falckshuis op de Keizersgracht 713 – 715, voor de opvang weduwen en ongehuwde vrouwen die verzorging behoeven.

In 1893 trouwt S G F Warnars met Wendelina Elisabeth Herderscheê, reeds eenenveertig jaar oud. Al drieënveertig jaar oud, bevalt zij van een zoon. Het kind overlijdt in 1900, vijf jaar oud. In 1913 betreft het echtpaar de villa aan de Rostocklaan 7 in het Prins Hendrikpark. In 1927 overlijdt mevrouw Warnars – Herderscheê te Bussum. In 1937 overlijdt S G F Warnars (Ferd) na een leven in dienst van de kwetsbaren.

Het vermoeden bestaat dat S G F Warnars ook betrokken is bij de oprichting van het Doopsgezinde Kerkje, Huis van Vermaning, gebouwd in 1923 aan de Wladimirlaan, op vijftig meter afstand van zijn woonhuis.

De familie Warnars wordt vermeld in het Blauwe Boekje van het Nederlandse Patriciaat. De overige afstammelingen van J H Warnars wonen weer in Almelo.

Met dank aan de jonge Sam Warnars, die na 130 jaar de voornamen mag dragen van de broer van zijn bet-over-grootvader, S G F Wanaars. Sam hielp mij om op het juiste historisch spoor te komen bij de zoektocht naar de eerste bewoners van de Rostocklaan 7 van het Prins Hendrikpark.

De foto van S G F Warnars is waarschijnlijk genomen op 7 november 1933, op zijn tachtigste verjaardag. De fotografe is Lieneke Theunissen, het buurmeisje.

